

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Klavír

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Klavírní literatura E. H. Griega se zaměřením na klavírní
koncert a-moll, Op.16**

Libor Blažek

Vedoucí práce: prof. MgA. František Malý

Oponent práce: MgA. Helena Suchárová Weiser

Datum obhajoby: 8.9.2020

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2020

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Music

Piano

BACHELOR'S THESIS

**E. H. Grieg's piano literature with focus on pianoconcerto a-minor
Op.16**

Libor Blažek

Thesis Advisor: /Supervisor:/ František Malý

Thesis Opponent: /Examiner:/ Helena Suchárová Weiser

Date of thesis defense: 8.9.2020

Academic title granted: BcA.

Prague, 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci na téma

Klavírní literatura E. H. Griega se zvláštním zaměřením na klavírní
koncert
a-moll, Op.16

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt:

Tato bakalářská práce popisuje život a klavírní dílo Edvarda Hagerupa Griega. V úvodu se zaměřuje na skladatelovo dětství a jeho první zkušenosti s hudbou. Následně se zabývá jeho hudebním studiem na Lipské konzervatoři a jeho koncertní činností, dále pak osobností, zdravotním stavem či setkáním s důležitými osobnostmi tehdejší doby. Popisuje Griegovu návštěvu českých zemí. Bere v úvahu i různé faktory, které ovlivnily jak skladatelovu tvorbu, tak jeho život. V další části této práce seznamuje s jeho klavírním dílem. Nejprve přehled jeho klavírních skladeb s opusovými čísly a další nezařazená díla. Poté je na různých příkladech skladeb popsán autorův kompoziční styl a především je věnován prostor pro klavírní koncert a-moll, Op.16.

Klíčová slova: E. H. Grieg, klavír, Norsko, klavírní koncert, C.F. Peters

Abstract:

This bachelor thesis describes the life and piano work of Edward Hagerup Grieg. The introduction focuses on the composer's childhood and his first experience with music studies at the Leipzig Conservatory and his important persons of that time. Describes Grieg's visit in Czech countries. It also takes into account various factors that influenced both, the composer's work and life. In next part of this work, we will introduce his piano work. Firstly, the overview of his piano compositions with opus numbers and other unclassified works. Then, the author's compositional style is described on various examples of compositions, and above all, enough space is devoted to pianoconcerto in a minor, Op. 16.

Keywords: E. H. Grieg, piano, Norway, pianoconcerto, C.F.Peters

Obsah

Evidenční list	4
Anotace:	5
Úvod:	7
Biografie E. Griega:	8
Mládí:	8
Adolescence:.....	9
Zralý věk:	9
Grieg v Česku:	10
Kompoziční styl:	11
Přehled klavírního díla:.....	12
Zařazená díla:	13
Nezařazená díla:	19
Klavírní koncert a-moll.....	20
Závěr:	22
Zdroje:	23
Webové stránky:	23
Bibliografie:	24

Úvod:

Zadáním této práce bylo zjistit co nejvíce informací o Edvardu Hagerupu Griegovi a podat ucelený obraz jeho tvorby z klavírního hlediska. Jedná se o světově uznávaného autora z období romantismu a jednoho z hlavních představitelů norské kultury. Je proslulý především svou artificiální¹ tvorbou vycházející z norského folklóru a obrovským množstvím různých publikací, ať už se jedná o skladby psané výhradně pro klavír, orchestrální díla či komorní ansámby. Díky online archivům, která jsou přístupná i široké veřejnosti, můžeme vidět Griegovu korespondenci s rodinnými příslušníky, například jeho ženou Ninou, ale třeba i dopisy se Schumannem či Lisztem.

Důvodů, proč jsem si toto téma vybral, je nespočet. Mezi hlavní však patří velikost jeho osobnosti, která dalece převažuje klavírní svět. Jeho tvorba je velice osobitá a z pozice klavíristy si trůfám tvrdit, že je nejen krásná, ale má i pedagogický úhel pohledu, který může interprety posouvat dále v jejich umění. Existuje mnoho pramenů, které pojednávají o Griegově životě, díle i samotné korespondenci, které jsou součástí světové literatury, ovšem najdeme i různé publikace z českého prostředí, neboť skladatel navštívil i Prahu. Ze světové literatury stojí za zmínku určitě monografie Daga Schjelderupa-Ebbe a Finna Benestada:

---

¹ Artificiální hudba: Hudba s přidanou uměleckou hodnotou (např. estetickou)

Edvard Grieg: mennesket og musikken². Toto dílo obsahuje chronologickou biografii, bibliografii, fotografické materiály, ale například i seznam jím zkomponovaných skladeb. Existují dva překlady, a to německý a anglický. Finn Benestad se podílel i na překladech Griegovy korespondence³. Dalším pramenem je například Edvard Grieg in England⁴ od anglického autora Lionela Carleyho. V této publikaci je přiblíženo autorovo působení v Anglii, které bere v potaz i kontext hudebně tvůrčího prostředí, ve kterém pobýval.

Na druhou stranu existuje i několik publikací od českých autorů. Můžeme se tak pyšnit nejstarší dochovanou biografií⁵ z roku 1890 od Josefa Bohuslava Foersterera.

Všechna tato díla určitě stojí za přečtení, protože dokáží přiblížit ucelený obraz o Griegově životě a skladatelském stylu. Díky této skutečnosti se otevře prostor pro pochopení problematiky jeho skladby nejen pro laickou veřejnost, ale především i pro samotné interprety za účelem provést jeho skladby ve větší kvalitě.

Biografie E. Griega:

V této části bude uvedena biografie E. H. Griega, kde bude podrobně rozebráno několik etap jeho života. Chronologicky od základních informací o jeho rodině a prostředí, ve kterém vyrůstal, přes studijní činnost a počátcích skladby a jeho dalším průběhem života. Následně se bude tato kapitola zabývat autorovou osobností a sociálním kontaktem a v neposlední řadě i jeho koncertní činností, která je, rovněž jako ta skladatelská, velmi bohatá.

Mládí:

Narodil se 15. června 1843 do hudební rodiny v norském Bergenu. Jeho otec byl skotského původu, zatímco matka byla rodilá Norka. Díky ní začal mladý Edvard dělat první hudební kroky, jelikož byla výbornou muzikantkou, a dokonce vystudovala hru na klavír v Německu a Anglii. Řečeno v nadsázce, byla tedy prvním z Griegových

---

² BENESTAD, Finn – SCHJELDERUP-EBBE, Dag. Edvard Grieg: The Man and the Artist. Translated by William H. Halverson a Leland B. Sateren. Gloucester: Allan Sutton Publishing, 1988. ISBN 086299554x. Orig. vyd. Edvard Grieg: mennesket og musikken. Oslo, 1980.

³ Anglický překlad dopisů: BENESTAD, Finn (ed.). Edvard Grieg: Letters to Colleagues and Friends. Translated by William H. Halverson. Columbus (Ohio): Peer Gynt Press, 2000. ISBN 0-9645238-2-5.

⁴ CARLEY, Lionel. Edvard Grieg in England. 1st printing. The Woodbridge (UK): The Boydell Press, 2006. ISBN 1-84383-207-0

⁵ Biografie – Dílo pojednávající o životě nějaké osobnosti

pedagogů. Již od dětství měl přístup k publikacím starých mistrů jako byli například Mozart, Beethoven či v neposlední řadě Chopin. Jedním z jeho prvních opravdových pedagogů byl Jan Šedivý⁶, který trvale bydlel v Bergenu. U Griegů se velmi často konaly hudební večery a hostem na jedné této sešlosti byl i Ole Bull⁷, známý interpret v tehdejšímu Norsku. Na jeho doporučení odjel Grieg v patnácti letech studovat do německého Lipska (Lipska) na tamní konzervatoř.

Adolescence:

Grieg započal svá profesionální studia na konzervatoři v Lipsku v roce 1858. Za čtyři roky tuto konzervatoř absolvoval a velmi krátce poté uspořádal koncert v Gewandhausu, na kterém zazněl jeho Op.1 / 4 klavírní skladby. Následně se vrátil do rodného Bergenu, kde ovšem zjistil, že ho koncert neproslavil stylem, jakým by si býval přál, a proto se rozhodl znovu odjet, tentokrát do dánské Kodaně, která byla tehdy považována za mekku⁸ severovýchodních autorů. Zde potkal dva celoživotní kontakty, které velmi inspirovaly a ovlivnily jeho tvorbu. První osobností byl skladatel Niels Gade⁹, a druhým Richard Nordraak¹⁰, který byl jen o pouhý rok starší než Grieg. Právě Nordraakovi vděčíme za probuzení Griegovi lásky k přírodě a norskému lidovému umění. I zde autor komponoval. Vznikla zde díla jako například Humoresky, Op.6. Vznikla zde i sonáta e-moll pro klavír, Op.7 a sonáta pro housle a klavír F-dur, Op.8.

V jeho dvaadvaceti letech zde pojmul za manželku svou sestřenicí, Ninu Hagerupovou, se kterou se krátce po svatbě přestěhoval do Christianie¹¹.

Zralý věk:

Roku následujících dvou let došlo k velkému průlomů v jeho slávě. To bylo zapříčiněno několika faktory. Zaprvé provedl svoji houslovou sonátu f-dur se světovou houslovou virtuoskou, Vilmu Normannovou – Nerudovou. Zadruhé byla v roce 1867 započata spolupráce s nakladatelstvím C. F. Peters, které mu vydalo první sešit Lyrických kusů, Op. 12. Griegova sláva začala strmě stoupat a šla ruku v ruce se zdokonalující se kompoziční činností. Proto mu byl nabídnut post dirigenta

---

⁶ Jan Šedivý: První učitel Griega, 1804 – 1887, působil v Bergenu

⁷ Ole Bull: 1810 – 1880, Norský houslový virtuos, skladatel

⁸ Mekka: poutní místo muslimů, Saudská Arabia

⁹ Niels Gade: 1817 – 1890, Dánský skladatel, dirigent, houslista, varhaník a učitel

¹⁰ Richard Nordraak: 1842 – 1866, norský skladatel, skladatel norské národní hymny

¹¹ Christianie: zastaralý název pro Oslo, hlavní město Norska

Filharmonické společnosti. Toto velmi plodné období dalo vzniknout například jednomu z největších děl, koncertu pro klavír a orchestr a-moll, Op.16.

V roce 1868 došlo k dalšímu velkému průlomů v jeho kariéře. Maďarského virtuosa F. Liszta zaujala jeho sonáta pro housle a klavír F-dur, Op.8 a díky ní si vysloužil pozvání do Výmaru. Jeho kladný vztah s touto osobností mu dopomohl i ke získání státního italského stipendia. Nakonec došlo i k osobnímu setkání v Římě.

Po završení studií v Itálii se autor vrací opět do rodného Bergenu, kde se s ním spojuje další ze známých norských osobností, Henrik Ibsen¹². Tento spisovatel Griega požádal o vytvoření scénické hudby ke svému dramatu Peer Gynt. Jako již zkušený skladatel tuto nabídku přijal a dílo dokončil v roce 1875. Již rok nato byla uvedena premiéra, opět v Christianii, která se dočkala velkého ohlasu. I samotný Ibsen byl nadšen originalitou hudby, a proto jejich pracovní vztah přetrval i následující léta. Grieg následně zhudebňoval další Ibsenovy texty. Na základě tohoto úspěšného díla byla později vytvořena i úprava v podobě dvou orchestrálních suit, konkrétně se jedná o opusy 46 a 55. Dalším významným autorem textů, se kterým autor spolupracoval byl Bjornstejn Bjornson. Díky jeho textům mohly vzniknout kantáty, písně, ale především také scénická hudba k dramatu Sigurd Jorsafal. I tato kompozice byla v dalších letech přepracována a vydána pod opusovým číslem 56. Naneštěstí Bjornson nikdy nedopsal libreto k opeře Olaf Tragvason, které bylo dalším společným projektem. Na konci sedmdesátých let 19. století dosáhla jeho osobnost světového významu a byl zván na prestižní koncertní pódia po celé Evropě. Zemřel čtvrtého září 1907 v Bergenu a byl mu vystrojen slavnostní pohřeb. Vzdát hold mu přišlo více než třicet tisíc lidí.

Grieg v Česku:

Poprvé navštívil Grieg české země v roce 1887. Nejednalo se však o žádnou koncertní činnost, nýbrž šlo o rekonvalescenci plicních cest v Karlových Varech. V druhém případě se už jednalo o koncert. První kroky k možnosti slyšet jeho díla v Praze, provedl Jan Bohuslav Foerster. Zaslal Griegovi své trio f-moll, které mu bylo věnováno. Dočkal se kladné odpovědi a autor přislíbil svou účast na koncertu. Díky archivům, které obsahují korespondenci i mezi těmito dvěma skladateli, můžeme vyčíst velký zájem ze strany Griega:

---

¹² Henrik Ibsen: 1828 – 1926, norský dramatik, divadelní režisér. Označován frází „otec realismu“

„Je velmi jisté, že jednou musím do Prahy přijít, je to jen otázka času. Tuto zimu zůstanu se vsí pravděpodobností stranou všeho ruchu tady na Severu. Jestliže však se ještě jednou vydám na koncertní turné, musí být Praha hlavním cílem.“¹³

„Jestliže pojedu do Německa, neopominu příležitost poznat českou přírodu a umění, a především český lid, pro který pociťuji hluboké sympatie.“¹⁴

V neposlední řadě je nutno zmínit i několik Griegových ocenění. Již v roce 1890 se stal členem Francouzského Institutu. V Nizozemsku byl pasován na rytíře řádu Orange-Nassau¹⁵ V roce 1893 získal čestný doktorát na univerzitě v Cambridge¹⁶. V roce 1897 mu bylo nabídnuto členství v berlínské akademii umění. I Oxfordská univerzita mu nabídla ocenění, a to v podobě čestného doktorátu, který mu byl udělen v roce 1906.

Kompoziční styl:

Griegův kompoziční styl je velmi osobitý. Jak již bylo několikrát zmíněno, Norsko, jeho rodiště, je velmi inspirující země oplývající nesmírným přírodním bohatstvím. Dále má také velmi bohatou historii a nepřeborné množství osobností, jejichž příběhy udivují svět. Kombinace této unikátní krajiny spolu s životními útrapami se podepsaly na přístupu ke skladbě jeho děl. Ať už jde o menší a méně závažné kusy, tak i složité kompozice. Ve většině jeho tvorby se objevují prvky lidového folklóru a norských tanců. Folklór a tance však nejsou jedinými charakteristickými prvky. I z hlediska hudební harmonie můžeme jeho styl kompletně rozebrat a podívat se na jednotlivé dílčí možnosti, které užíval při skladbě svých děl.

Velmi často používá prodlevy na tónech, kdy například levá ruka drží kvintu, zatímco pravá ruka vytváří melodickou složku. Tato kvinta je nejprve zahrána a následně držena v ligatuře i celé předvětí. Grieg byl mistrem ve vztazích dvou

---

¹³ 85ŘEZNÍČEK, L. Česká kultura a Edvard Grieg: Edvard Grieg og tsjekkisk kultur. 2. opr. vyd. Oslo: Biblioscandia, 1993. ISBN 80-900-6775-1.

¹⁴ 86ŘEZNÍČEK, L. Česká kultura a Edvard Grieg: Edvard Grieg og tsjekkisk kultur. 2. opr. vyd. Oslo: Biblioscandia, 1993. ISBN 80-900-6775-1.

¹⁵ Holandský vojenský a civilní řád, většinou udělovaný za zvláštní zásluhy pro společnost

¹⁶ Získává toto ocenění společně s P. I. Čajkovským. Z Českých skladatelů ho dostal Antonín Dvořák v roce 1891

melodií, kdy obě ruce mají například protichůdné melodie, střídavě od sebe k sobě a obráceně.

Dalším charakteristickým rysem jeho tvorby jsou sestupy či vzestupy. Ať už jde o diatonické či chromatické, využívá jich k plynulému pohybu melodie. Krásným příkladem stojícím za zmínku, který spojuje zatím popsanou charakteristiku, je kadence v první větě jeho koncertu. Pravá ruka hraje melodii v oktávách doplněnou o střídavé tóny ve středních hlasech (tercie, sekundy). Tato melodie není ničím jiným než variováním hlavním tématem. Levá ruka zároveň pedalizačně zadržuje bas v podobě noty E a zároveň hraje rozložené akordy harmonicky vzestupného směru. Celá kadence začíná v pianissimu a je vystavěna až do chvíle, než se obě ruce spojí v unisono oktávy a sestupnou sekvencí se dostanou do nejvyšší dynamiky v podobě osmihlasých akordů hrající majestátně hlavní téma.

Dalšími znaky stylu jeho komponování je i melodie přebíraná v obou rukách či zakázaný pohyb v paralelních kvintách. Tyto postupy se objevily například v desátém sešitu Lyrických skladeb, konkrétně ve skladbě „Det var engang“.

Trendem ve druhé polovině 19. století bylo dobové využívání Valčíků a Waltzů. Neomezoval se však na využití jen tříčtvrteční formy metra. Jeho oblíbeným tancem byl Halling, častokrát užitý i jako samotný název skladby. Tento tanec je ve dvoučtvrtečním rytmu a klade důraz na druhou dobu. Častou variantou komponování melodie bylo v Griegově případě posunutí její melodie o malou tercii. Další, často využívanou předlohou, je tanec Springar¹⁷ nebo gangar¹⁸

Díky přesahu jeho života až do 20. století, můžeme v některých jeho dílech objevit i prvky impressionismu. Především je patrné využití sledu kvint, které jsou seřazeny v souzvuk tónů nevytvářející žádnou melodii jako například v opusu 54, skladbě Klokkeklang. Griegova harmonická složka je velmi rozličná. Mistrovsky ji využívá k vytvoření kontrastů při stejné melodii.

Co se týče hudebních forem, velmi častá volba padá na formu ABA. Přidává i rozšíření v podobě ABABA, kdy i ladění těchto částí je dovedeno do maximálního kontrastu.

Přehled klavírního díla:

---

¹⁷ Springar: norský lidový tanec ve tříčtvrtečním rytmu

¹⁸ Gangar: norský lidový tanec ve dvoučtvrtečním či tříosminovém taktu

V této části se práce zaměřuje na Griegovo klavírní dílo. Jsou zde dvě podskupiny, přičemž jedna se věnuje dílům zařazeným, tedy těm, které disponují opusovým číslem a druhá přibližuje některá díla nezařazená. U většiny děl je uveden počet, názvy částí a datum jejich zkomponování. Nutností je také zmínit, že samotné názvy opusových kompletů jsou uvedeny v českém překladu, ovšem části jednotlivých skladeb jsou v jazyce norském či za pomoci italského hudebního názvosloví. Tyto termíny, užívané nejen jako tempové označení, ale mnohdy i jako samotný název části, jsou uvedeny především kvůli autentičnosti a dvojsmyslným překladům, které mohou zaměnit původní význam.

Rovněž je zde důležité seznámit čtenáře s vydavatelskou činností. Většina Griegových děl vyšla v nakladatelství C. F. Peters¹⁹, proto jsou i níže zmíněná díla vyňata ze sbírek tohoto nakladatelství.

Zařazená díla:

- **Op.1 - 4 klavírní skladby** – obsahuje čtyři části: Allegro con leggerezza, Non allegro e molto espressivo, Mazurka: Con grazia, Allegretto con moto
Tyto čtyři kusy byly součástí Griegova absolventského koncertu při studiích na Lipské konzervatoři
- **Op.3 – Poetické obrázky** – Jedná se o šestidílný komplet skladeb: Allegro ma non troppo, Allegro cantabile, Con moto, Andante noc sentimento, Allegro moderato, Allegro Scherzando. V tomto díle je nápadný severský podtón, jenž je charakteristickým znakem autorovy tvorby
- **Op.6 - Humoresky** - Čtyřdílná série vznikla v roce 1865. Názvy jednotlivých částí jsou: Tempo di valse, Tempo di Menuetto ed energico, Allegretto noc Grazia, Allegro alla burla
- **Op.7 - Klavírní sonáta e-moll** – Stěžejní dílo Griegovy tvorby. Sonáta vznikla v roce 1865 a publikována byla až v roce 1867. Věnována byla Nielsi Gadeovi. Provedení je dlouhé zhruba dvacet minut, samozřejmě jsou individuální mírné časové odchylky

---

¹⁹ C.F.Peters: Nakladatelství v Lipsku, vnik v roce 1800

u každého interpreta. Je rozdělena do čtyř vět: Allegro moderato, Andante molto, Alla menuetto, ma poco più lento, Finale: Molto allegro.

- **Op.8 – Houslová sonáta F-dur** – Napsaná v roce 1865 v Kodani a je v ní patrný vliv norského folku. Je věnována Johanu Svendsenovi²⁰. Je třívětá: Allegro con brio, Allegretto quasi andantino, Allegro molto vivace.
- **Op.11 - Koncertní ouvertura Na podzim** – Toto původně orchestrální dílo bylo napsáno v roce 1865 při návštěvě dánské Kodaně a ukázáno dánskému hudebnímu skladateli a kritikovi, Nielsu Gadeovi. Po shlédnutí partitury sdělil Griegovi své záporné dojmy a skladatel byl nucen přepracovat toto dílo pro dva klavíry. Následně jej odeslal na soutěž Švédské akademie a vyhrál s ním první cenu.
- **Op.12 – Lyrické kusy (1.sešit)** – Tato sbírka je dalším ze stěžejních děl. V obecné rovině se jedná o šedesát šest krátkých klavírních kusů, které jsou rozděleny do deseti sešitů. Autor během svého komponování často užíval velmi podobné motivy v různých kusech a ani tato sbírka neušla některým podobnostem. Například motiv sestupných velkých tercií G-Es-G, Fis-D-Fis, F-Des-F můžeme slyšet v kusu Trolltog. Vzhledem k celkovému rozsahu je logické, že tento komplet vznikl velmi dlouhou dobu. Konkrétně se jednalo o časové rozpětí 1866 – 1901. Z tohoto důvodu má každý sešit své vlastní opusové číslo. U každého následujícího sešitu bude uveden nejen jeho opus, ale také datum vzniku, počet částí a názvy jednotlivých částí za použití originálních názvů.

První sešit (**1867**) - obsahuje celkem osm skladeb: Arietta, Vals, Vektorsang, Alfedans, Folkevisse, Norsk, Albumblad, Fedrelandssang.

- **Op. 13 – Sonáta pro housle a klavír g-moll** – vznikla v roce 1867 v dnešním Oslu a je třívětá: Allegro vivace, Allegretto tranquillo, Allegro animato.
- **Op.14 - Čtyři symfonické kusy** – Tento cyklus je založen na tématu druhé a třetí věty z autorovi symfonie c-moll z roku 1842. Obsahuje dvě části a to: Adagio cantabile a Allegro energico. Je vytvořen v úpravě pro dva klavíry a čtyři ruce.

---

²⁰ Johann Svendsen: 1840 – 1911, norský skladatel, houslista, dirigent

- **Op.16 - Klavírní koncert a-moll (1868)** – popsán v další části práce

- **Op.17 - 25 norských lidových písní a tanců** – Jak je z názvu již patrné, jedná se o soubor dvacetipěti aranží norských lidových písní pro sólový klavír. Vzniklo v roce 1869 a skládá se z těchto částí: Springdans, Ungersvenden han bad sin pige, Springdans, Niels Tallefjorn den kaute karen, Jølstring, Brulåt, Halling, Aa grisen hadde eit tryne, Naar mit øie, Aa Ole engang i sinde, På Dovrefjeld i Norge, Solfager og Ormekongen, Reiseslaatt, Jeg sjunger med sorrigfuldt hjerte, Den sidste laurdags kvelden, Je veit ei lita jente, Aa kleggen han sa no te flugga si, Stabbe-Låten, Hølje Dale, Halling, Sæbygga, So lokka me over den myra, Saag du nokke te kjæringa mi, Brulåten, Rabnabryllaup i Kraakeland

- **Op.19 - Obrázky z venkova** - Vznik tohoto díla se datuje mezi dva roky, a to 1870 – 1871. Má tři části, které si výjimečně zaslouží český překlad: Na horách, Norský svatební průvod, Z karnevalu či v originále: Fjeldslåt, Brudfølget drar forbi, Fra Karnevalet

- **Op.22 - Sigurd Křížák** – Dílo v čtyřruční úpravě pro klavír vzniklo v roce 1869 v Oslu pro Bjørnstjerne Bjørnsona²¹. Jeho účelem je oslavovat Sigurda I. Norského²². Obsahuje tyto části: Innledning til Akt I, Borghilds Drøm, Ved Mandjevningen, Kvad: Norrønafoaket, Hyldningsmarsch, Mellomspill I, Mellomspill II, Kongekvadet, Hornsignaler.

- **Op.23 - Peer Gynt** - Jedná se o jedno z nejznámějších děl celé Griegovi literatury. Bylo zkomponováno v roce 1875 jako doprovodné dílo pro inscenaci Peer Gynt od Henrika Ibsena. V současné době je aranžováno pro klavír na dvě nebo čtyři ruce. Premiéru si toto dílo odbylo 24. února v dnešním Oslu. Později skladatel vytvořil další dvě suity (Op. 46 a Op.54) na základě tohoto díla. Hra je diverzifikována do pěti dějství. Úvodní dějství obsahuje tyto skladby: I brudlaupsgarden, Brudfylgjet dreg forbi, Halling, Springdans. Ve druhém jsou: Bruderovet / Ingrid's klage, Peer Gynt og seterjentene, Peer Gynt og den grønklede, På ridestellet skal storfolk kjennes, I Dovregubbens hall, Dans av Dovregubbens datter, Peer Gynt jages av troll, Peer

---

²¹ Bjørnstjerne Bjørnson: 1832 – 1910: norský spisovatel, v roce 1903 oceňen Nobelovou cenou za literaturu

²² Sigurd I. Norský: 1090 – 1130: Norský panovník vedoucí v roce 1107 křížovou výpravu podporující nově vzniklé Království Jeruzalémské

Gynt og Bøygen. Třetí dějství, které je nejméně obsáhlé, je složeno pouze ze tří skladeb: Dypt Inne I Barskogen, Solvejgs sang, Åses død. Ve čtvrtém dějství je možno slyšet: Morgenstemning, Tjuven og heilaren, Arabisk dans, Anitras dans, Peer Gynts serenade, Peer og Anitra, Solvejgs sang. V pátém a také posledním dějství zazní posledních sedm částí s názvy: Peer Gynts heimfart, Skipsforliset, Dagsscene, Solvejg syngjer i hytta, Nattscene, Pinsesalme, Solvejgs vuggevise. Je nutné podotknout, že toto dílo je známé nejen v klavírním prostředí, ale především i mezi laickou veřejností.

- **Op.24 - Balada g-moll** – Jedná se o dílo světového významu dalece přesahující klavírní svět. Bylo zkomponováno mezi lety 1875 – 1876 ve formě čtrnácti variací se závěrečnou kódu na téma norské folkové písně. Tato kompozice byla ovlivněna smrtí obou autorových rodičů, což se projevuje i určitou známkou temnosti obsažené nejen v této, ale i dalších skladbách.
- **Op.28 - Čtyři listy do památníku** – Rok zkomponování 1878. Obsahuje čtyři menší klavírní kusy: Allegro con moto, Allegretto espressivo, Vivace, Andantino serio
- **Op.34 - Dvě elegické melodie** – Hjertesår a Våren. Vzhledem k nabytí celosvětového významu autorovy tvorby na konci sedmdesátých let 19. století, by se tyto dvě skladby daly přeložit jako: Zraněné srdce a Poslední jaro. Zajímavostí tohoto díla, které vzniklo v roce 1880, je skutečnost, že bylo aranžováno nejen pro sólový klavír, ale také pro čtyři ruce či smyčcový orchestr.
- **Op.35 - Norské tance** – V roce 1881 vznikla další Griegova kompozice. Autorův záměr, vzít lidové tance a vytvořit z nich sbírku, vyústil ve vytvoření čtyřdílného svazku norských tanců s názvy a zároveň tempovými označeními: Allegro marcato, Allegretto tranquillo e grazioso, Allegro moderato alla marcia, Allegro molto. K interpretaci je zapotřebí dvou klavíristů. V dalším případě je možnost slyšet toto dílo i v orchestrální úpravě z rukou Hanse Sitta²³.
- **Op.37 - Waltz Caprices** - Zkomponováno v roce 1883 původně pro čtyři ruce. Později, v roce 1887, přepracováno do verze pro dvě ruce. Obsahuje dva valčíky: Tempo di Valse moderato a Tempo di Valse

---

²³ Hans Hanuš Sitt: 1850 – 1922: český skladatel, houslista, violista a pedagog

- **Op.38 – Lyrické kusy (2.sešit) – (1883)** Sešit obsahuje celkem osm skladeb: Berceuse, Folkevise, Melodi, Halling, Springdans, Elegi, Vals, Kanon

- **Op.40 - Z časů Holbergových** - V tomto případě se jedná o suitu složenou k příležitosti oslav dvoustého výročí dánsko-norského humanisty Ludviga Holberga. Má pět částí: Prelude, Sarabande, Gavotte, Air a Rigaudon. Vnikala v letech 1884 – 1885 a původně byla určena pouze pro sólový klavír. Grieg se však rozhodl jej zinstrumentovat pro smyčcový orchestr. Vychází z tanečních forem z doby 18. století.

- **Op.42 – Bergliot** – Melodrama s rokem vzniku 1871 pro vypravěče, klavír a orchestr. Slova pochází od Bjørnstjerne Bjørnsona.

- **Op. 43 - Lyrické kusy (3.sešit) - (1886)** Ve třetím sešitu se nachází šest skladeb: Sommerfugl, Ensom vandrer, I hjemmet, Liten fugl, Erotikk, Til våren

- **Op.47 - Lyrické kusy (4.sešit) - (1886 - 1888)** Obsahující sedm částí: Valse-Impromptu, Albumblad, Melodi, Halling, Melankoli, Springtanz, Elegi

- **Op.50 - Olav Trygvason** - jedná se sice o operu, ovšem i zde existuje klavírní aranžmá. Libretto od Bjørnstjerne Bjørnsona

- **Op.51 - Variace na norskou píseň** - Originálně zkomponováno pro dva klavíry v roce 1890, ovšem mezi lety 1900 – 1905 bylo upraveno i pro orchestr.

- **Op.53 - Dvě melodie pro smyčcový orchestr** - Původně jako orchestrální kompozice. Norsk a Det første Møte, aneb jména jednotlivých skladeb, se dočkaly i klavírní úpravy.

- **Op.54 - Lyrické kusy (5.sešit) - (1889 - 1891)** Do tohoto sešitu je zařazeno šest částí: Gjetergutt, Gangar, Trolltog, Notturmo, Scherzo, Klokkeklang

- **Op.56 - Tři orchestrální kusy ze Sigurda Křižáka** - Toto dílo vzniklo na základě Sigurda Křižáka, Op. 22 popsaného výše. V tomto případě se však jedná o několik částí: Prelude: Ved Mannjevningen, Intermezzo: Borhilds Drøm, Hyldningsmarsch,

kteřé byly aranžovány nejen v orchestrální úpravě, ale i pro dvouruční a čtyřruční klavír.

- **Op.57 - Lyrické kusy (6.sešit) - (1890 - 1893)** V této knize je zaznamenáno šest skladeb: Svundne dager, Gade, Illusjon, Geheimniss, Sie tanzt, Heimweh
- **Op.62 - Lyrické kusy (7.sešit) - (1893 - 1895)** V sedmém sešitě je také šest klavírních kusů: Sylfide, Takk, Fransk serenade, Bekken, Drømmesyn, Hjemad
- **Op.63 - Dvě norské melodie** - Podobně jako v opusu 53, jsou i tyto norské melodie komponovány nejdříve pro smyčcový orchestr a až později pro klavír na dvě či čtyři ruce.
- **Op.64 - Symfonické tance** - V roce 1896 vznikla kolekce symfonických tanců. Původní inspiraci čerpají ze sbírky Ludviga Mathiase Lindemana²⁴, která shromažďuje folkové písně známé v průběhu 19. století. Opět obsahuje čtyři části a to: Allegro moderato e marcato, Allegretto grazioso, Allegro giocoso a Andante - Allegro molto e risoluto. I v tomto případě byla dostupná nejdříve orchestrální verze a následné aranžmá pro jeden či dva klavíry.
- **Op.65 – Lyrické kusy (8.sešit) - (1886)** V osmém sešitu se nachází šest skladeb: Fraungdomsdagene, Bondens sang, Tungsinn, Salong, I balladetone, Bryllupsdag på Troidhaugen
- **Op.68 - Lyrické kusy (9.sešit) - (1898 - 1899)** Tato publikace obsahuje šest kusů: Matrosenes oppsang, Bestemors menuet, For dine føtter, Aften på højjellet, Bådnlåt, Valse mélancolique
- **Op.71 - Lyrické kusy (10.sešit) - (1901)** Poslední sešit složen ze sedmi kompozic: Det var engang, Sommeraften, Småtroll, Skogstillhet, Halling, Forbi, Efterklang
- **Op.72 – Slaater** – Rozsáhlé dílo zkomponované v roce 1902. Termínem „Slåt“ je generalizačně označován typický rolnický tanec. Původní melodie, předávané

---

²⁴ Ludvig Mathias Lindeman: 1812 – 1887: norský varhaník a skladatel

z generace na generaci domorodých hudebníků, se obvykle hrály na tzv. Hardangerově housle, což je speciální druh houslí, hojně používaných v jihonorském regionu Hardanger. Nejdříve se věnoval jejich sběru Griegův dlouholetý přítel Johan Halvorsen²⁵, poté se dočkaly profesionálního aranžmá od Griega. V těchto nepříliš známých dílech se autorovi podaří vytvořit naprosto **idiomatické** a skladby a přitom si zachovat lidový a přitom chmurný charakter původních tanců. Tato sbírka má sedmáct částí: Gibøens Bruremarsch, John Væstafæs Springdans, Bruremarsch fra Telemarken, Haugelåt, Prillaren fra Os Præstegjeld, Gangar, Røtnamsknut, Bruremarsch, Nils Rekves halling, Knut Luråsens halling I, Knut Luråsens halling II, Springdans, Håvar Gibøens Draum, Tussebrurefæra på Vossevangen, Skuldalsbruri, Kivlemøyerne, Kivlemøyerne

- **Op.73 – Nálady** – Poslední ze zařazených sbírek Griegoví klavírní literatury. Období jejího vzniku se datuje mezi roky 1903 – 1905. Obsahuje sedm částí pojmenované: Resignation, Scherzo-Impromptu, Natligt Ridt, Folketone, Studie (Hommage à Chopin), Studenternes Serenade, Lualåt. V této sbírce se naplno projevuje autorův vyzrálý styl komponování. I přes jeho expertní práci s miniaturami a folklórem je v tomto díle cítit jistá nostalgie. Již v první skladbě vyjadřuje touhu po dánském příteli a skladateli Juliu Röntgenovi²⁶, ale o přesto je to velmi krátký kus s mírně bouřlivou částí uprostřed.

Nezařazená díla:

- **Skizzy ke klavírnímu koncertu h-moll** – po úspěšném prvním klavírním koncertu v roce 1868, začal psát Grieg i svůj druhý klavírní koncert h-moll. Existuje několik motivů tohoto rozpracovaného díla, které v součtu přinášejí okolo čtyř minut hudby. Je velkou škodou, že zrovna toto dílo Grieg nedokončil a tak klavíristům nezbyvá nic jiného, než se spokojit s prací norského skladatele jménem Helge Evju²⁷, který vzal tyto motivy a vytvořil z nich celý klavírní koncert s přihlédnutím ke Griegově kompozičnímu stylu. Zajímavostí je, že počátky obou koncertů jsou dosti totožné.

---

²⁵ Johan Halvorsen: 1864 – 1935 – norský skladatel, houslista a dirigent

²⁶ Julius Röntgen: 1855 – 1932: německo-dánský skladatel

²⁷ Helge Evju: současný norský klavírista, narozen 1942

Oba koncerty začínají v úvodu tympány a je v nich společný počáteční akord klavíru a orchestru s následnou sekvencí sestupného směru hranou klavírem.

- **Úprava čtyř klavírních sonát W. A. Mozarta pro dva klavíry (Sonáta F-dur, C-dur, G-dur, c-moll)**
- **Šest melodií z norských hor pro klavír na dvě ruce**
- **Agitato**
- **Smuteční pochod a-moll na paměť Nordraaka (úprava pro klavír i orchestr)**
- **Tři klavírní kusy**
- **Larvikspolka** - Toto dílo je velmi rané, složeno bylo v roce 1858 (při návštěvě své tety v Larviku v Norsku), kdy mladý Grieg dovršil věk patnácti let, krátce před nástupem na Lipskou konzervatoř.
- **23 malých klavírních kusů** - Sběrka vznikající mezi lety 1858 – 1859. Inspirována norskou lidovou tvorbou, obsahuje 23 menších skladeb: Allegretto agitato, Lengsel, Allegro desiderio, Andante quasi allegretto, Allegro assai, Allegro con moto, En drøm, Allegro assai, Perler, Ved Gellerts Grav, Vivace, Preludium, Allegretto con moto, Allegretto con moto, To-stemmig Preludium, Scherzo, Molto adagio religioso, Femårsdagen, Bønn, Allegro vivace, Tap, Nicht zu schnell, Assai allegro furioso

Klavírní koncert a-moll

Jedná se o stěžejní dílo světové klavírní literatury s opusovým číslem 16. Provedení je zhruba třicet minut dlouhé. Je rozdělen na tři části:

- Allegro molto moderato – a-moll
- Adagio – Des-dur
- Allegro molto moderato e Marcato - a-moll

Tento koncert byl napsán v roce 1868 v dánském Söllerödu tehdy čtyřicetiletým Griegem a skladatel ho během svého života také několikrát provedl. Prvním klavíristou, který tento koncert provedl přímo před zraky jeho autora, byl samotný Franz Liszt. Toto dílo se mu líbilo, o čemž Griega také informoval, ale i přesto mu doporučil, aby si našel vlastní kompoziční styl. Viděl v něm určitou podobu se Schumannovým koncertem a-moll Op.54. Oba tyto koncerty jsou ve stejné tónině, začínají akordem hraným společně s orchestrem a následnou sestupnou sekvencí akordů až do počátku hlavního tématu. Do jisté míry mohl být Grieg ovlivěn i Clarou Schumannovou, kterou slyšel v roce 1858 provádět právě tento klavírní koncert.

Měl premiéru v 3. dubna 1869 v Kodani pod taktovkou Holgera Simona Paulliho²⁸. Klavíristou byl Edmunt Neupert²⁹. Samotný Grieg se premiéře nezúčastnil, pravděpodobně kvůli pracovním povinnostem v dnešním Oslu, ale i tak sedělo v hledišti mnoho slavných osobností tehdejší doby. Byl mezi nimi například dánský skladatel Niels Gade či ruský virtuos Anton Rubinstein³⁰. Ten dokonce poskytl k premiéře svůj klavír.

I přesto, že byl koncert od začátku velmi populární a byl publikován v plném rozsahu celé tři roky po jeho zkomponování, autor s ním nebyl nikdy zcela spokojen a po zbytek života pokračoval v práci na detailech. Tato neustálá revize vedla k pozměňování nejen orchestrálních partů, ale zasahoval i do klavírní stránky věci.

Architektonický základ je totožný se Schumannovým koncertem a-moll, Op 54, Brilantní klavírní part, který je obtížný nejen po technické, ale i výrazové stránce, je kombinován s Griegovou harmonickou originalitou, která v klasickém světě nemá obdoby. Vychází, jako většina Griegových děl, z norské lidové kultury. Úvodní klavír, sestavený ze sekvence sestávající ze sestupné sekundy následované sestupnou tercií, je velmi charakteristickým norským melodickým gestem a toto otevření charakterizuje všudypřítomnost lidového vlivu. Zároveň jasně odráží náhlý vstup klavíru na samém začátku Schumannova slavného koncertu. První věta je v a-moll, je zatížena atraktivními tématy, z nichž některé jsou zjevně odvozené od sebe, jiné

---

²⁸ Holger Simon Paulli: 1810 – 1891 – dánský skladatel a dirigent

²⁹ Edmunt Neupert: 1842 – 1888 – norský pedagog, skladatel a klavírista

³⁰ Anton Rubinstein: 1829 - 1894 - ruský klavírista, skladatel, dirigent a zakladatel Petrohradské konzervatoře

silně kontrastní. Převažuje v ní motiv E-F-G-F-E, který se objevuje několikrát v jejím průběhu.

Druhá věta v Des-dur je oproti první silně kontrastní. Vyjadřuje jak naprostou čistotu v úvodu, kde má orchestr velmi dlouhý úvod a následné překlenutí do sestupné sekvence melodie v partu klavíru, tak určitou monumentálnost ve středním dílu. Na konci se opět vrací do naprostého klidu.

Třetí věta je ve stylu Halingu, což je norský lidový tanec s důrazem na druhou dobu. Od toho se také odvíjí nepochopení klavíristů interpretující tuto větu a tak mnohdy slyšíme od profesionálních umělců interpretaci s těžkou první dobou, která ovšem neodpovídá zadání. Je opět v a-moll a začíná partem smyčců hrající fanfáry až do úvodního velkého F v klavírním partu a následné kadenci až do společného a-moll akordu celého tělesa. Následně začíná samotný Halling.

Prostřední díl v F dur je velmi kontrastní. Z této části je cítit obrovská nostalgie po norské přírodě. Začíná partem sólové flétny, jejíž tóny po završení fráze přebere klavír a celá tato struktura je zahrána klavírem s harmonickým podtextem orchestru. Celá melodie se v závěru středního dílu ztratí do dále a opět poskytne prostor pro Halling ve stejné tónině jako v úvodu, ovšem tentokrát bez kadence. Jak je častým skladatelským zvykem, poslední část je modulována do jiné tóniny než v úvodu a ani tento kus není výjimkou. Před závěrečným finále využil autor několik výše zmíněných skladatelských stylů, jako například oktávy unisono v obou rukou.

Ve finále můžeme slyšet další tanec a to springtanz. Ten je ve tříčtvrtečním rytmu a Grieg v něm využil hlavní motiv třetí věty. Druhou částí finále je melodický motiv ze středního dílu, ovšem tentokrát hraný v A-dur, kde se melodie prolíná mezi klavírem a orchestrem, stejně jako harmonická složka doplňující melodickou. Melodické bohatství hraje významnou roli při vytváření celkového ducha koncertu.

Závěr:

Edvarda Hagerupa Griega lze považovat za jednoho z největších světových autorů a s přehledem se může zařadit po boku světových velikánů jako například F. Liszt, F. Chopin, R. Schumann a další. Především se setkával nejen s vlivnými osobnostmi tehdejší doby, ale především i s amatérskými hráči, hrající na hardangerské housle a dalšími, kteří milovali norskou lidovou hudbu stejně jako on. Velmi se zasloužil o celkové povznesení norské kultury a ve zralejších letech dosáhl i

světového věhlasu. Díky tomu byl zván na světová koncertní pódia především jako dirigent. Ovšem je nutno podotknout, že i jako klavírista byl velmi oceňovaný a dosti často zastával i funkci korepetitora jeho ženy, která interpretovala jeho skladby.

Jeho skladatelský vývoj je ovlivněn mnoha faktory. Ať už to byla velmi plodná léta strávená na Lipské konzervatoři, která mu prohloubila skladatelské znalosti, tak i korespondence či schůzky s lidmi hrající folklór s následným nalezením lásky k vlasti. Ta byla podpořena i výlety s Ole Bullem, se kterým cestoval po celé zemi a díky čemuž se naučil zhudebňovat okolní svět.

Grieg byl mistr v oboru miniatur a malých forem. Dokonale propojuje melodiku s harmonií, profesionalitu s amatérskou láskou k nástroji a dokáže posluchači navodit velmi emocionální prožitek. I přes počáteční kritiku pramenící z podobnosti jeho děl s jinými autory si dokázal najít svůj nezaměnitelný styl.

Pro norské obyvatelstvo je Grieg národním skladatelem, stejně jako pro nás například Bedřich Smetana či Antonín Dvořák. Na jeho počest je pořádáno množství festivalů, soutěží či dalších akcí spojených s jeho jménem. Jeho literatura, plná nejen klavírních kompozic, je celosvětově známá a velmi často interpretována nejen na soutěžích jako povinná interpretace, ale i mnoha dalšími lidmi, kteří tíhnou k tomuto autorovi.

Zdroje:

Webové stránky:

- **Edvard Grieg - životopis | OSOBNOSTI.cz. Osobnosti.cz - celebrity, filmy, fancluby [online]. Copyright © 1996 [cit. 30.06.2020]. Dostupné z: <https://zivotopis.osobnosti.cz/edvard--grieg.php>**
- **Edvard Grieg – Wikipedia. [online]. Dostupné z: https://no.wikipedia.org/wiki/Edvard_Grieg**
- **[online]. Dostupné z: <https://www.odmaturuj.cz/zivotopisy/edvard-hagerup-grieg/>**

- Edvard Hagerup Grieg | Událost dne. Událost dne | [online]. Dostupné z: <https://udalosti.signal.cz/1009/edvard-hagerup-grieg>

Bibliografie:

86ŘEZNÍČEK, L. Česká kultura a Edvard Grieg: Edvard Grieg og tsjekkisk kultur. 2. opr. vyd. Oslo: Biblioscandia, 1993. ISBN 80-900-6775-1.

BACHTÍK, Josef. *Edvard Grieg: (1843-1907)*. Praha: SNKLHU, 1957. Hudební profily (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění).